

ברצוני לנסות בעזרת השי"ת להסביר ולבאר מזווית פסיכולוגית מה טמון תחת האופן הבלתי-מובן-לגמרי שבו הסרים למשמעתו של רמ"מ אדוקים במה שמכונה "השיטה" שלו.

כדי לבאר זאת עלינו להבין תחילה (1) את מצבו הפסיכולוגי של רמ"מ עצמו. לאחר מכן (2) את הפסיכולוגיה של הקשר – של החסידים אל רבם. ולבסוף (3) מדוע אינם עוזבים.

חלק ראשון - הפסיכולוגיה של ר' מנדל הגר

ראשי הפרקים של האבחון הפסיכולוגי של ר' מנדל הם:

- (א) נרקיסיזם
- (ב) שגעון גדלות
- (ג) הפרעת אישיות גבולית
- (ד) פרנויה

רמ"מ (במיוחד לאחרונה, מאז הניתוח שעבר) מראה במפורש את כל הסימנים-תסמינים של הארבע הללו. כמו כן, ארבע המחלות הללו קשורים במידה מסוימת זה בזה. הבה ננסה לתאר במהירות כל מחלה לגופה, כפי שהם מתבטאות בהתנהגותו של רמ"מ:

(א) נרקיסיזם הסובל מנרקיסיזם הינו...

- בעל הערכה מוגזמת לגבי החשיבות העצמית שלו.
- סבור שהכל מגיע לו, ודורש הערצה תמידית ויוצאת דופן.
- מעריך מאוד ובאופן מוגזם את הכוחות, הידע והכישרונות שלו.
- נוטל לעצמו את רשות הדיבור, אינו נותן לזולת לדבר ולהביע את עצמו.
- תובע טובות-הנאה יוצאות דופן ובלתי שגרתיות, ודורש כל העת שיצייתו לו באופן עיוור ללא שאלות.
- מנצל כל אחד כדי להשיג ולקבל את רצונו.
- אין לו את היכולת, או את הרצון והעניין, להכיר או לדאוג לצרכיהם של אחרים או אפילו להתחשב ברגשותיהם.
- מקנא באחרים ומדמה שבכלל אחרים מקנאים בו.
- מלא בגאווה והדר עצמי, "עף על עצמו", משתדל תמיד להראות עד כמה הוא גדול, חשוב וחזק.

אני מאמין שאין צורך להבהיר שרמ"מ "עונה על הדרישות" של אבחון זה... הוא סבור שחסידי מחויבים להפגין את ההערצה/שוואנצנות שלהם אליו "ללא שאלות"; אין לו בעיה לחמוס את הפרוטה האחרונה מעניים עבור האג'נדה שלו, לא אכפת לו בכהוא זה שאנשיו רעבים, עייפים או עומדים שעות על רגליהם (אף ילדים קטנים!), מדבר כל הזמן על "שונאיו"

שפשוט "אינם מפרגנים לו", ובכל שיחה שהוא מוסר בלתי-אפשרי שלא להבחין בגאווה שלו, צריך בסך הכל לספור כמה פעמים הוא אומר "אני"...

ב) שיגעון גדלות

כלומר: דמיונות על תכונות אישיות יוצאות דופן

(למרות שזה אחד מהסימנים-תסמינים של נרקסיזם, היא נחשבת אצל פסיכולוגים למחלה בפני עצמה)

הסובל ממחלה זו...

- יש לו אמונה מושרשת - אך כוזבת - שהוא בעל כוחות מדהימים.
- סבור שהמון העם אינו מכיר ואינו מבין את חשיבותו וגדולתו.
- לעתים קרובות, סבור שהוא גילה 'חידוש נפלא' או מהלך חדש שאנשים בעלמא אינם משיגים את הגאונות שבו.
- במקרים רבים מתפרצת המחלה באופן שהוא מדמה שהוא מאד חשוב ונחוץ בעיני אנשים אחרים החשובים באמת.
- כשמדובר באנשי דת, עלול הוא לחשוב שיש לו כוחות חזקים שמימיים/קדושים.

למרות שרמ"מ טוען ש"שוואנצנות" איננה חידוש שלו כי אם זוהי שיטתו של הישועות משה (לפי טענתו) רצה באמת להנהיג בעצמו, אלא שפשוט לא יכל לעשות זאת, עם זאת הוא סבור שהוא "הכהן המשיח" שנמשח על ידי אביו והתמנה "לבצע זאת בפועל", ואכן רק הוא מסוגל לעשות זאת.

הוא אף סבור שהעולם מקנא, או עומד לקנא, ועוד מעט קט יחקו אותו כולם. הוא רואה את עצמו "מבין שאין כמוהו בעולם" כיצד לנהל חסידות, ו"מיינץ" (ללא שהתבקש) לאדמו"ר"ם אחרים את דרכי ההנהגה. הם מגחכים לעצמם, אך הוא מתגאה בכך כאשר הוא מדבר לפני הציבור שלו.

ג) הפרעת אישיות גבולית או BPD

הסובל מ-BPD...

- יש לו פחד חריג שהולכים לזנוח/לנטוש אותו. כתוצאה מכך הוא עושה פעולות קיצוניות להבטיח שזה לא קורה.
- יש לו מערכת יחסים לא-יציבה אך בד בבד חזקה מאד עם אנשים. לדוגמה, לרגע אחד הוא מתייחס אל משהו ביחס חיובי מאד, ורגע לאחר מכן הוא רואה בו אויב מר.
- בעל שינויים דרסטיים תמידיים ביחסו כלפי עצמו. זה מוביל לשינויים ותהפוכות לגבי שאיפותיו וסדרי-עדיפויותיו האישיות בחיים.
- סובל מתחושת רדיפה מדי פעם. זה גורם לו לאבד לגמרי את השייכות עם המציאות הריאלית, לעתים למשך דקות ארוכות ולעתים למשך שעות.
- עושה צעדים פזיזים וקיצוניים, ללא מחשבה תחילה. בכך הוא מקלקל לעצמו ברגע אחד את עמלו האישי במשך שנים ארוכות. במיוחד בנוגע ליחסים וחברויות עם אנשים.

- תנודות חדות ברגשות ובמצב-הרוח. לעתים לאחר שעות או ימים, למשל שמחה עצומה, עצב כבד, עצבנות, בושה, או מתח.
- יש לו תכופות מקרים של התפרצות כעס חמורה, באופן חסר פרופורציה לחלוטין, והוא מאבד את העשתונות לעתים עד כדי הרמת יד.

הצרה הגדולה ביותר היא, כאשר החולה הוא כזה שלא קל 'להתנער' ממנו, כמו למשל בן משפחה כגון אבא, אמא, בעל או אשה. כל אלה שיש להם שייכות אל החולה נגררים למרבה הצער אל הסחרור האמוציונלי ואל 'רכבת ההרים' הרגשית.

כל הרעיון של שוואנצנות מיועד בסך הכל להרגיע את הפחד שלו שבאמת לא אוחזים ממנו. הוא כבר הסתכסך וביקש סליחה מעשרות (ויתכן מאות) אנשים במשך השנים. הוא נתקף כל הזמן בהתקפות פרנויה ומסתתר בחדרו למשך שעות ומחסיר תפילות, עריכת שולחנות, ואף מעמדי הדלקת נר חנוכה. בדרשה אחת הוא קלקל את שמו, את החסידות שלו, ואת מוסדותיו, למרות שהוא טרח ועמל עבור זה כל חייו. הכעס שלו ידוע, ופרצופו של הערשיל כ"ץ (המשב"ק) שספג ממנו סטירת לחי, טבת תשס"ב) יוכיח...

(ד) פרנויה או: הפרעת אישיות פרנואידית אדם הסובל מפרנויה...

- אף פעם אינו בטוח בנאמנותם ומסירותם ("התקשרות/התבטלות") של אחרים. אף לא של בני משפחה קרובים.
- אינו סולח אף פעם לאף אחד, ותמיד 'אוחז חשבון' עם אחרים.
- הינו רגיש יתר על המידה, ואינו סובל אף לא בכהוא זה ביקורת כלשהי כלפיו.
- תמיד נדמה לו שאנשים מתקיפים ומשמיצים את שמו, למרות שלא כך פני הדברים, ומגיב בכעס ובפעולות נקם.
- שריו תמיד תחת הרושם שהאנשים הקרובים אליו ביותר או בני משפחתו 'עושים יד אחת עם האויב מאחורי הגב'.
- אינו מכיר אף פעם בחלקו במריבה. סבור תמיד שהוא הצודק.
- אינו מסוגל להירגע. הוא לוחמני, עקשן, ודבק ללא הרף בוויכוחים אינסופיים.

לכל מי שיש לו אף ידיעה קלושה או שהיתה לו אי פעם שייכות עם רמ"מ, ממש מיותר לומר לו היכן, מתי, וכיצד ניתן להכיר כל אחד מהתסמינים הללו בהתנהגותו והתנהלותו של רמ"מ.

כל "תורת השוואנצנות" היא רק סיכום ותסמין של הפרנויה הקיצונית שלו. לפני 18 שנה ביום י"ב שבט היתה אכן הפעם הראשונה שבה הפרנויה שלו ש"הציבור אינו אתו" וש"חותרים תחתיו" התפרצה והתגלתה בפומבי, כאשר הוא נשא את דרשתו הידועה (לשמחה) באולמי ויז'ניץ. הוא כל הזמן מלביש את הפרנויה שלו במונחים ומושגים מעולם החסידות כגון 'התקשרות' ו'התבטלות', אך ההתעסקות המוזרה והאובססיבית שלו סביב עניינים אלה, יחד עם התנהגותו מזה שנים ארוכות, שמה ללעג ולקלס את הצגת ה'לשם שמים' שלו.

הוא נוקם ונוטר באכזריות, ברוב המקרים על לא עוול בכפם של קרבנותיו. באורח תדיר הוא משתמש במשפחתו הקרובה של הקרבן בתור שליחים לבצע את הנקמה. הוא אינו מהרהר לרגע לפני שהוא הורס משפחות. הצער הנגרם הינו מכוון, והכאב הוא המטרה. חתיכת נייר פשוטה ותמימה עלולה לגרום לו לכעס איום, משום שנדמה לו שבלשון הכתובה בו טמון משהו נגדו. ואפילו בנו ח"מ ספג בגלל שהוא דמיין משהו.

הוא רואה בבירור את התוצאות של ההתנהגות והצעדים הפרועים שלו, אך הוא לעולם לא יודה שהוא אשם. להיפך: הוא טוען שכל זה בכלל מהווה הוכחה שהוא צדק ואכן היה צורך לעשות את הפעולות הללו שהרי "כעת רואים מי לא היה חסיד אמיתי". הוא בוודאי לא קולט שהוא בעצמו במעשיו ובהתנהגותו דחה אותם כמו ידיו.

יתירה על כך: כאשר אדם שרוי למרבה הצער בחולשה נפשית, ועובר תקופה קשה של ניתוחים רציניים - על הכרס בגלל עודף משקל, ובחוט השדרה בגלל גיבנת - שכמובן מאליו זה מגיע עם כאבים פיזיים ועומס רגשי לא פשוטים, אין כל חידוש שזה התפרץ בצורה כה גלויה ושפלה. לא שהניתוחים יצרו את המצב הנוכחי. הם רק גרמו לו לאבד את כח המעצור המועט שעוד היה לו בעבר להחביא ולהסתיר את כל המידות המושחתות שלו.

אגב, ידוע ומפורסם שאלה העוברים את ניתוח המעיין (טבעת) צריכים לעבור אבחון פסיכולוגי וחייבים לפנות לטיפול עקב העובדה שהמוח - שרגיל לקבל כל הזמן אוכל - מכור לזה כמו אל סמים, וזה עושה את האדם מריר ומדוכא. חלק גדול מהם נהיים מכורים לעישון כתחליף לתאוות האכילה. ('רייכערן טיש' בלשוננו של רמ"מ - 'מעמד העישון' בתוך הדרשה המכוננת של "שיטת השוואנצנות", קיץ תשע"ח).

כל זה מיועד לצורך הבנה כלשהי במי ובמה מדובר, מי הוא רמ"מ ומה הוא מצבו הנפשי הנוכחי.

בחלק השני נסביר וננתח את הפסיכולוגיה של הקשר (מערכת היחסים) של החסידים אל הרבי.

חלק שני - הפסיכולוגיה של יחסי החסידים אל האדמו"ר

בכדי להבין את הקשר והיחס של אדמו"ר עם חסיד, מתאים להשתמש במערכת היחסים בין בעל לאשה כדוגמה. בדיוק כשם שבכל ימי חייהם של זוג נשוי הם קשורים זה אל זה, ויודעים את כל הפרטים ודברי-הסתר של השני, וכל החלטה חשובה של אחד מהם יש לה השפעה על השני, כן הדבר בקשר של חסיד אל אדמו"ר.

ההבדל הוא רק, שהדינמיקה של אדמו"ר-חסיד איננה מאוזנת. הם אינם נמצאים באותו מעמד. האדמו"ר הוא הצד ה'שולט' בעוד החסיד הוא הצד ה'נכנע'. אין הכוונה שיש בהכרח בעיה במצב זה. ניתן להחזיק קשר בריא ופורה עם הרבי שמועיל שני הצדדים, וברוב המקרים זה אכן כך. במיוחד כאשר מדובר באיש קדוש שהינו רועה נאמן ומתמסר כולו למען החסידים שלו. הבעיה היא רק שההבדל הדרסטי ויחסי הכוחות הינם למרבה הצער מקום מועד לפורענות, ועומדים לרועץ ובעוכריהם של החסידים במקרים של אנשים שפלים ומושחתים שיורשים הנהגת אדמו"ר"ת.

כיצד התרחש שידוך, יכול אולי להסביר מדוע בני הזוג הגיעו מלכתחילה למצב שהם חיים ביחד, אבל זה לא נוגע הרבה לגבי המצב הנוכחי של שלום הבית ביניהם. כרגע קשורים מאורעות חייהם זה אל זה לטוב ולרע.

אותו הדבר: מדוע אנשים מלכתחילה הגיעו לקהילה/צד/קבוצה זו הנמצאת תחת הנהגתו, זה נושא לדיון נפרד. לא כאן המקום לדון בכך. (אולי תהיה בכך נפקא מינה לגבי השאלה עד היכן תהיה מידת הקושי להיחלץ מקהילה/כת זו.)

בשלום-בית ישנו מצב - לא עלינו ולא עליכם - שנקרא באנגלית abusive relationship (מערכת יחסים של התעללות) או בפירוט יתר emotionally abusive relationship (מערכת יחסים של התעללות רגשית). מי שכבר התעסק פעם במקרים כאלה יודע מיד במה מדובר, אך כדי לשבר את האוון ננסה לפרט מעט.

רבים טועים ומתארים לעצמם 'התעללות' כאיש 'מפלצת' העומד הכן לטרוף את אשתו בכל רגע ביממה. אך המציאות כלל אינה כזו. האנשים המתנהגים ב'התעללות' בבית, הינם לעתים רבות מלאי טוב-לב וחן, מסורים לגמרי, ואהבתם ממש עולה על גדותיהם. אלא שמפעם לפעם מפציעה ה'חיה' הפנימית ומתקיפה ברשעות רבה ואכזרית.

לעתים קרובות קרבן ההתעללות אינו יודע בכלל שהוא/היא מהווה מטרה להתעללות! אכן, אתם קוראים נכון. ייתכן מצב של קרבן להתעללות רגשית ללא ידיעה, ויש אומרים שאכן ברוב המקרים זה המצב. ישנן סיבות רבות לכך ובהמשך הדברים נגיע אליהם ונדון בהם.

בקיצור, אם ייתכן להיות מטרה להתעללות ללא ידיעה כלל, כיצד יכול אדם לדעת האם הינו קרבן כזה?

הסימנים לדעת האם אנו לכודים במערכת יחסים של התעללות (הן בבית, בעבודה, בחסידות ואף עם החברותא) הינם כאשר האדם שמולנו...

- הינו לעתים קרובות (בזמנים ה"טובים") יוצא דופן ובלתי ייאמן וממש מגזים במידת טוב ליבו, חביבותו ומסירותו. ה'מתעלל' מגזים ומשקיע כוחות "רבים מדי" במערכת

היחסים, מתוך שהוא מכיר היטב את עצמו ובידיעה שהנה-הנה עוד מעט קט יתגלה פרצופו האמיתי.

- חפץ לדעת הכל-בכל אודותיך. מתעניין בכל פרט קטן שלך. מעמיד אותך למבחנים צולבים (היכן אתה כעת? להיכן אתה הולך עכשיו? מה אתה עושה עכשיו?). לעתים קרובות הוא מלביש זאת בצורה של חיבה ("אני כל כך אוהב אותך, מעניין אותי לדעת הכל אודותיך"...).
- מנסה להפריד ולבודד אותך מכמה שיותר אנשים. בכלל לא מחבב כשאתה מדבר עם אחרים בהעדרו. מפריד אותך מקרוביך ומבני משפחתך - במיוחד מאלה שהוא חושש שהם יתפסו ויגלו את ההצגה שלו - והוא הרי רוצה אותך לגמרי רק בשביל עצמו.
- לעתים קרובות מעורר בכוונה מריבות עם אחרים, רק כדי שתיאלץ "לקחת צד" - הצד שלו כמובן. הוא אינו חדל מלהשמיץ את קרוביך שהם "אינם רוצים את טובתך" כדי שהוא יישאר היחיד שבו אתה נותן אמון.
- מביע ביקורת ומחווה דעתו על עוד ועוד פרטים בחיך. הוא גורם לך "לבקש רשות" (בשונה מסתם "להתחשב") על הרבה מאד דברים.
- משחק אתך חם/קר. הוא צונן ופגוע כאשר משה אינו מוצא חן בעיניו, ונעשה חם ולבבי מאד ממש ברגע ש"אתה עושה את הנדרש ממך". שוררת מתיחות תמידית כי בכל צעד ושעל נאלצים לחשוב "האם זה ישריע רצון או יכעיס?".
- כאשר הוא נהיה צונן או כועס, מפציעה ה'מפלצת' החבויה, והוא מגיב ברשעות נוראה. הוא פוגע בך ומשפיל אותך במילים שהוא יודע (מתוך חדירתו לתוך חיך) שהם הכי יכאיבו לך.
- תמיד זו אשמתך שהוא זועם, צונן, לא מרוצה או אפילו מתנהג באופן מרושע כלפיך. מתמרן אותך שתרגיש אשם תמיד שאתה הוא זה ש"אינו עושה מספיק שהיחסים יצליחו", ו"זו אשמתך שקיים משבר בינינו".
- כאשר הוא בא לידי כעס ועושה צעדים פזיזים ושובר דברים או צועק מילים המסבים לך בושות, זו וודאי אשמתך כי "אתה הכעסת אותו". הרעיון שהוא יתאפק בעצמו אינו בא בחשבון.
- הוא תמיד מבצע בדיקות ומבחנים כדי למדוד מהי רמת ההתעללות האפשרית כרגע. כאשר הוא חושש שהוגדשה הסאה, הוא נסוג במהירות ומתחרט. אך כאשר הוא רואה שלא קרה כלום, הוא יודע שרמת ההתעללות היא עדיין "בסדר", ובפעם הבאה הוא מעלה זאת במדרגה נוספת, וכן הלאה והלאה.
- כאשר הוא בשלב של חרטה/בקשת סליחה, הוא ממש צדיק. הוא ישפיל את עצמו ויבכה, יבטיח שהוא ישתנה והכל יהיה טוב. הוא ישלם כסף, זמן ומחשבה כמה שרק יידרש, הכל, כדי שרק תחזור ותחבב אותו שוב. (רוב האנשים פשוט אינם מסוגלים לדחות כאשר מישו מתחנן כל כך)
- אחד הסימנים החזקים ביותר שאתה בתוך מערכת יחסים של התעללות רגשית ניתן לראות למעשה רק כאשר מנסים להיפרד. אז מפציעה ה'מפלצת' במלוא קומתה. הוא חש שכבר אין לו סיבה להסתיר את פרצופו האמיתי.

- ובוודאי הדברים אמורים אם נשארים אנשים אחרים במערכת היחסים הזאת (חסידים אחרים) שאז משמשים פעולות הנקם גם כאזהרה לאלה החושבים אולי לעזוב "בלי לגרום למצב עכור ומריבה".

רמ"מ מסוגל להראות אהבה ללא גבול אם הוא 'בקטע'. הוא יתמסר עבור איש שלו במסירות נפש. כשחסיד נכנס (במיוחד כשזה עם האשה) הוא מתעניין בכל פרט קטן ומתחקר אותו. (אגב, הוא יכול לפטפט שעות עם הנשים על דא ועל הא בשעה שהבעל נמצא שם.)

כל הזמן הוא עסוק בהפרדת האנשים שלו מאחרים. הוא מכריח אותם להשפיל את עצמם ולשיר את הניגונים המוזרים המביאים את אנשיו להיראות כמטורפים וגורמים שיהיו יותר מבודדים ומנותקים מהעולם. אף אחד אינו רוצה להתרועע עם אנשים שרואים אותו כבלתי יציב או לקוי בנפשו.

יתירה מזאת, המון מאמץ וכוחות הוא משקיע בלהבהיר למי מותר לדבר עם מי. אינו מרשה לחסיד אחד לדבר עם השני, ולזה עם השלישי. הוא אוסר שתהיה שייכות עם כל אלה שערקו משם בתקופה האחרונה. אפילו אח עם אחיו, אב עם בניו, סבים עם נכדיהם.

רמ"מ היה לאחרונה מלא כעס מדוע לא שאלו אותו האם ניתן להעמיד לחיים לעילוי נשמת ר' ישעיה'לע מקרעסטיר באחד מבתי-המדרש שלו. צריכים לשאול אותו בכל פרט קטן, הוא צעק. את כל השאלות יש לשלוח אל משה לבין (מזכירו האישי) ובסוף היום הוא יענה כן/לא.

למרות שהוא מכריז שאין לו בעיה אם מישהו חש שהמקום אינו בשבילו והוא עוזב, אך למעשה הוא עסוק כל הזמן בדרכים איך לנקום בהם. לא כי הוא מקווה שהם יחזרו, אלא למען ישמעו ויראו עבור אלה שעדיין כאן. אין אפשרות של נטישה בצורה חלקה, ללא מחלוקת.

אשה שבעלה עדיין שם, אך אביה כבר עזב, (מובן שרמ"מ מנצל את המשפחה כדי להתנקם בו), מספרת שפעם כשהיא היתה אצל רמ"מ הוא אמר לה בזה"ל: "אמרי לאביך שאם הוא רוצה 'פייטען' (להילחם), אני יכול 'פייטען' טוב יותר!"... (אביה הוא תושב ארה"ב, ולכן השתמש באנגלית).

מערכת יחסים של התעללות רגשית מתגלגלת למעשה כגלגל, כל שלב חוזר על עצמו שוב ושוב. פסיכולוגים מכנים זאת "תיאוריית מעגל האלימות" שלושת השלבים הינם:

1) 'בניית מתח' - השלב המתוח

הקרבתן/החסידים חיים במתח ופחד ומשתדלים במאמץ רב שלא לגרות ח"ו את כעסו של המתעלל. המתח הולך וגדל יותר ויותר. המתעלל מתאפק מעט, אך פה ושם יוצאים התעללויות "קטנות" או רמזים. ההתעללות צומחת יותר ויותר עד שזה מתפוצץ בכוח עצום ונורא.

2) 'פיצוץ חריף' - שלב הפיצוץ

כאשר המתעלל/האדמו"ר מאבד את הבלמים, ושופך את כל הכעס שעצר בעצמו עד עכשיו. צורח ומכה על ימין ועל שמאל ברשעות חסרת מעצורים. הוא גוזר גזירות בכוונה ישירה להשפיל ולהעליב אותם.

(3) 'ירח דבש' - שלב הפיוס

המתעלל/האדמו"ר מתחרט. הוא קולט מה הוא עשה ומתבייש מעצמו. הוא מתחיל להתנצל שממש לא היתה לו ברירה והוא היה חייב להתפרץ. הוא מאשים את הקרבנות/החסידים שהמעשים וההתנהגות שלהם (לא מספיק התבטלות/שוואנצנות) פשוט הכריחו אותו לנקוט בצעדים דרסטיים וקיצוניים.

הוא מתחיל לפעול במטרה שיאהבו אותו שוב. הוא מבטיח ונשבע ש"זהו זה", מכאן ואילך יהיו רק זמנים טובים. הוא מתחיל להשתפך באהבה, קונה מתנות וכדומה. אפשר לחשוב שהוא ממש השתנה. הקרבנות/החסידים נעשים מבולבלים ואבודים, אבל רובם שמחים שלפחות שלב ההתעללות הסתיים (זמנית...).

הן המתעלל/האדמו"ר והן הקרבן/החסידים נופלים ל'הכחשה' ומשלים את עצמם בנוגע למצב. שני הצדדים חשים שמחים ורוצים להמשיך בהחזקת הקשר ולעתים קרובות הקשר אף מתחזק יותר. הם עוצמים את עיניהם ומתעלמים מהעובדה שעוד מעט קט ההתעללות תחזור, שהרי עם הזמן חוזר שוב "השלב המתוח" וחוזק חלילה...

רמ"מ נמצא לאחרונה בשלב 'ירח הדבש'. הוא השפיל את עצמו ושם עצמו ללעג כאשר הוא בעצמו התקשר לעשרות אנשים וממש התחנן שיבואו ל"ב שבט. הוא הרעיף אהבה וחנופה לכל מי שהגיע. בפקודת קדשו סיפקו לאורחים תכנית יוצאת מן הכלל. המלוה מלכה הונעם בתכנית עשירה, עם בשר בקר, באולם מפואר ומעוטר. הערב הזה עלה עשרות-אלפים, בה בשעה שכבר מזה חדשים לא שולמו משכורות במוסדות.

רמ"מ לא המציא שם גזירות ושיגינות חדשים. אדרבה, הוא ביקש מהאברכים/שוואנצנים שלו שלא להציק למבוגרים שאינם יכולים להצטרף ולזרום עם הגחמה הזו. הוא גם ניסה להתחנף אל הציבור שלו באמרו "אחרי שנפטרנו מכל ה"מורדים" אנחנו יכולים לחיות הרבה יותר שמחים ומאושרים מאשר עד היום. אתם תראו שהיה שווה!"...

והגלגל ממשיך להסתובב...

בחלק הבא והמסיים נענה על השאלה החמורה "אם כן, למה אכן לא נוטשים החסידים את רמ"מ?"

חלק שלישי - מדוע אין נוטשים אותו

כעת לשאלה העיקרית והמרכזית: מדוע אין חסידיו של רמ"מ נוטשים אותו? אטו בשופטני עסקינן?

אחרי-כך כלות-הכל מדובר כאן מאנשים שהינם (בכלליות) בריאים, חכמים ו"נורמליים". כיצד איפוא קורה שהם אינם מתנגדים, ואינם קולטים כלל שהם מנוצלים בתור קרבן? הטרם תדע כי אבדה...?

למרות שרוב הציבור שלו עדיין שם, הרי ישנו ציבור לא מועט שכבר כן עזב אותו. צריכים אנו רק להבין את מהלך המחשבה של אלה שבכל זאת נשארו?

כפי שכבר הזכרנו בפרק הקודם, היחסים של חסיד אל אדמו"ר דומים ליחסים של זוג נשוי. לכן גם כאן נשתמש בכך כדוגמה להבנת העניין. כי אותה קושיא נשאלת במקרים של שלום-בית כאשר הבעל מתעלל - לעתים אף באופן פיזי - ונשאלת השאלה: "למה היא אינה עוזבת אותו? מדוע היא חוזרת אליו ממש כצאן לטבח?"

ראשית כל עלינו להכיר כלל בסיסי: טבעו של אדם הוא להיות באזור הנוחות. אדם אוהב לחוש עצמו בנוח איפה שהוא נמצא, ואיפה שהוא כבר התמקם בנוחות. הוא גם מתעצל, ובוודאי שאינו מחבב שינויים ותהפוכות, ובוודאי ובוודאי לא שינויים "דרסטיים" שיש להם השלכות לאורך החיים, הם על עצמו והן על צאצאיו. זה אמור לגבי שינויים פשוטים. ומי מדבר על תהפוכות ארוכות טווח ומשנות חיים כמו הקשר של בעל ואשתו או אדמו"ר וחסיד. שם נדרשים כוחות אסטרונומיים ולא-פשוטים כדי לנתק קשר.

במילים אחרות: כדי להסתלק נדרשים כוחות על-אנושיים. מה שאין כן כדי להישאר און להמשיך בסטטוס-קוו - זו הבחירה הקלה ביותר שעבורה אין צורך כלל להיאבק ולהתאמץ. לכן, למרות שהסיבה להישאר עשויה להיראות לא-ריאלית ומגוחכת, או אף כאשר זה בבחינת לא-ייאמן שזו סיבת ההישארות, אף על פי כן הכח של שב-ואל-תעשה והשארית המצב כמו שהוא, הינו איתן דיו, ובצירוף התירוץ המינימלי הרי זה יותר ממספיק כדי להחזיק בהחלטה של "פה אשב".

הסיבות שבגינן קרבנות/נפגעי התעללות נשארים וממשיכים את היחסים עם המתעלל, הינן כדלהלן: הם...

- **סבורים שהוא ישתנה.** נשים סבורות תמיד שהבעל עומד להשתנות, וחסידיו של רמ"מ סבורים תמיד שהנה הנה באים זמנים טובים. ("השי"ת, הנני שב בתשובה. למרות שאתמול אמרתי אותו הדבר, אך כעת אני מתכוון ברצינות"...)
- **סבורים שזה משתלם בגלל הזמנים הטובים (ירח הדבש').** הם יודעים שישנם זמנים שזה ממש גיהנום, אך התענוג היוצא מן הכלל של הזמנים הטובים מכסים הכל. כל מתעלל כרמ"מ יודע זאת, ומהסיבה הזו הם מתאמצים באופן מוגזם בשלב זה של תקופת ה'התעללות'.
- **הגאווה אינה מאפשרת להודות בטעות.** תארו לעצמכם מצב שהנכם משקיעים זמן (שנים), מזמן וכת, וסופגים בושות וחרפות מכל העולם, מתקוטטים ומתנוכחים למען עניין, מטרה או רעיון, ולפתע ביום בהיר אחד להודות קבל עם ועדה: "רבותי, טעיתי!"... הבושה הרי גדולה עד אין לשער.

- **מאד לא נעים להיחשב כקרבן.** אף אחד אינו חפץ להיות "מקרה מעורר רחמים". אדם יעדיף לרמות ולשכנע את עצמו ש"אני בסדר" ו"אינני קרבן. אני רוצה את זה!" מאשר להודות שהוא קרבן, קרבן לכוד בכלוב.
- **חשש פשוט מפני נקמה.** רמ"מ כבר נקם ברבים מהעוזבים אותו, כאשר הוא משתמש לצורך כך בעיקר בבני משפחתו של הקרבן שעדיין נשארו תחת עולו.
- **אי קבלת תמיכה רגשית מאחרים.** שאף אחד לא יתנסה, אך ההתמודדות הזו מלאה לחץ כבד ולא קל להתמודד בה לבד, אפילו לאדם החזק והאמיץ ביותר. לעתים נדרש פשוט בן משפחה או חבר שיתנו את התמיכה הרגשית והמוראלית לבצע זאת למעשה, למרות שהאדם בעצמו יודע היטב את אשר לפניו ומה עליו לעשות. רואים בברור שכאשר אחד מבני המשפחה עוזב, מצטרפים אליו קרובים נוספים. זה ללא ספק מהסיבה שיש עם מי ללכת, וההתמודדות נעשית קלה בהרבה.
- **מרגישים אשמים בעצמם בכישלון של היחסים/שלום בית.** מתעללים מאשימים תמיד את הקרבנות שלהם שהם בכלל תורף הבעיה, ולמרבה הצער, ברוב המקרים, משתכנעים הם - הקרבנות - שזו האמת. רמ"מ צועק שזה פשוט בגלל ש"לא מספיק נאמנים" ולכן נאלץ לנקוט בצעדים קיצוניים. למרבה הצער ישנם חסידים הסבורים כי אכן החיסרון נמצא בהם.
- **חושבים שזה המצב הנורמלי. ככה זה אצל כולם.** קרבנות שמעולם לא היו נשואים לאחר, לעתים קרובות פשוט אינם יודעים שמהו אינו כשורה. הם חושבים להוותם "כל הבעלים הם ככה"... חלק גדול מאנשי רמ"מ חושבים באמת כי "במקום אחר לא יותר טוב". אחרים עכ"פ מנסים להשלות את עצמם שכך הם פני הדברים, וחושבים שבכל חסידות יש דברים לא נעימים, וחוששים שכל שינוי יהיה רק לגרועותא.
- **חשים מדוכאים וחסרי-ישע ופשוט מוותרים.** הם סבורים כי הקשר אל המקום כה מפותל וסבוך שהם שבויים-לכודים לעולם ועד. הם פשוט מתייאשים ואף אינם מעלים על דעתם לקחת בחשבון אופציה של עזיבה. אין ברירה אחרת. חייבים להשלים עם המצב כי "ככה זה ואין מה לעשות".
- **פשוט מזדהים עם צערו ומרחמים עליו.** לעתים קרובות חשים האשה/הקרבן רגשי רחמנות עזים כלפי בעלה/המתעלל משום שבדיוק כעת עוברת עליו תקופה קשה (פטירת אב, איבוד מקום עבודה, וכדומה). רמ"מ עבר לא מזמן שני ניתוחים קשים והרבה אנשים עזבו אותו לאחרונה. אנשים חשים שעזיבה בזמן זה תהיה בבחינת זריית מלח על הפצעים שלו.
- **אחריות כלפי חברים ובני משפחה.** האנשים הקרובים אל רמ"מ, כמו גם תומכיו הגדולים, חשים אחריות אל החסידות בכלל ואל חבריהם בפרט. הם מאמינים שהם עוד מחזיקים את רמ"מ בגבולות כלשהם שהמצב יחזיק מעמד ולא יחמיר. כמו חייל שאינו רוצה לנטוש את ידידיו בקרב למרות שהמפקד יצא מדעתו. (כמו אלה המכונים "המבוגרים בחדר" אצל טראמפ...)
- **מוצאים את פרנסתם בקהילה.** בלתי אפשרי להישאר מועסק במוסדותיו של רמ"מ אם רק נדמה למישהו שאינך 'הולך בתלם' במאה אחוז. בחורי ישיבה ואברכי כולל כבר גירשו את מגיד-השיעור שלהם, שמשו בית כנסת מוצאים את מנעול חדר השמש מודבקים וכו'. אין זה קל לכל אחד למצוא עבודה אחרת, או שעל כל פנים מפחדים שלא ימצאו.

- **נגידים אינם יכולים לוותר על הכסף שהשקיעו.** בעולם הפיננסי ישנו כלל הנקרא "טעות בעלויות שקועות". לאחר שהוציא והשקיע הון רב - שהוא לעולם לא יראה בחזרה (מושקע) בפרויקט כושל ובלתי מוצלח, הוא חושב שהדרך היחידה לקבל בחזרה את הכסף היא על ידי השקעה נוספת, אך האמת היא - הן בעולם העסקים והן בחיים - שככל שיקדים האדם ויהיה "מודה ועוזב" ('קצץ את ההפסדים') כך יבוא במהירות לידי "ירוחם"...
  - **חוששים ממכות.** פשוטו כמשמעו. נשים הנמצאות תחת התעללות חוששות שהבעל יעשה יותר מופרע אם הוא ישמע שהן מתכננות לעזוב. אותו הדבר קורה עם השוואנצנים. הם הרי מכירים את חבריהם המסוגלים - וכך כבר היה בפועל - להתרתח ולבוא עד כדי הרמת יד. בחלק מהמקרים בידיעתו ובהדרכתו של רמ"מ ואכמ"ל...
  - **חוששים שילדיהם יהפכו לנרדפים.** החשש מלחץ על הילדים הוא אחד הסיבות החזקות להישארותם של אנשים. הורים מטבעם מגוננים מאד על ילדיהם וחרדים לשלומם, ולא יעשו שום דבר אם רק קיים הסיכוי הקטן ביותר שילדיהם יירדפו ויוקנטו. תארו לעצמכם שילד בכיתה ז'-ח' פתאום מתחיל לספוג צעקות כמצורע מכל הכיתה שלו ומכל החברים שהוא מכיר מאז הגן. (אגב לפעמים זוהי דווקא דחיפה כן לעזוב, זאת במקרה שהילדים - במיוחד אם הם לומדים במוסדות אחרים - מוקנטים על היותם "שוואנצנים").
  - **הילדים לא יצטרפו.** כמו במקרה של גט, שעלולים לחוש אובדן עשתונות כשהמתעלל משכנע את הילדים ללכת אתו, כך חוששים אנשים כי ילדיהם עדיין שרויים תחת השפעת שטיפת המוח והם יעדיפו לבחור בהישארות עם רמ"מ. במיוחד רואים זאת אצל אנשים שנפלו עם חתנים שוואנצנים. רמ"מ משקיע כוחות מיוחדים בנשואים ממשפחות העוזבים. מקומם ומשסה אותם כנגד אביהם, זקנם, אחיהם, חותנם, דודם וכו'. ברור כשמש שאנשים יעדיפו להישאר תחת התעללות מאשר להפסיד כל שייכות עם המשפחה, ורמ"מ - בדיוק כמו כל המתעללים - יודע זאת ומנצל זאת.
  - **מקנן בתוכם פחד מלהישאר בודדים ללא חברים וידידים.** לאחר שהופרדו מראש מכל הסובבים מלבד המתעלל וחבריו, נעשים אנשים חסרי ביטחון ומלאי פקפוק האם ימצאו קבוצה חדשה של חברים. במיוחד כאשר הם יודעים שכולם מסתכלים עליו כעל מטורף. יכול לארוך שנים עד שמפתחים מעגל-חברתי חדש של ידידים.
- בדרך כלל אין סיבה אחת שהיא הגורם הבלעדי, אלא זוהי תוצאה של מזיגה המשלבת מניעים רבים (או כולם) יחד. וכפי שהתבאר לעיל מספיק תירוץ קלוש בשביל לבחור בשב ואל תעשה.
- ישנם חסידים של רמ"מ שמבינים היטב היכן הם עומדים. הם אפילו יאמרו לך במפורש מה הן הסיבות להישארותם. אך למרבה הצער ישנו חלק גדול שאצלם המניעים האמיתיים נסתרים וטמונים מתחת למודע, בתת ההכרה. כל הסיבות הללו - למרות שהם אינם מודעים לכך והם צועקים לא מיניה ולא מקצתיה - גורמות להם לא רק להישאר, אלא גם להשלוח את עצמם שהכל בסדר ויותר טוב לא יכול להיות. אלה המסכנים הגדולים מכולם.
- בדיוק כמו שהבעל המתעלל משחק ברגשות הלב של אשתו כמו במשחק 'יו-יו', ועם הזמן היא עצמה מתחילה להאשים את עצמה שבעלה הוא בכלל הצד הטוב כאן, וההוכחה - באיזה אופן מצוין הוא מטפל בי ומטפח אותי, וכמה כסף זומן הוא מבזבז בשביל לשמח אותי.

וזה שמזמן לזמן הוא מחרף ומגדף אותי וגורם לי לחוש זבל? חייב להיות שזו אשמתי שלי. מגיע לי ההתעללות כי אני באמת כישלון! אולי עלי להיות אסירת תודה עבור הזמנים שהוא מתייחס אלי יפה למרות שזה לא מגיע לי...

עם הזמן, אחר שהיא מאבדת את כל הביטחון העצמי, היא נכנעת. מוותרת אפילו על השכל והמחשבה העצמאית, ועל האפשרות להחליט בעצמה מה טוב בשבילי, מתוך מחשבה שהוא באמת מבין יותר טוב מה טוב בשבילה.

ממילא פשוט וברור מדוע היא אינה עוזבת אותו. הוא שבר אותה לשברי שברים והעמיד את עצמו בתור האפוסטרופוס היחיד שלה. היא אפילו אינה מעלה על דעתה שהיא שבורה אך ורק כי הוא שובר אותה. ואם כן מדוע זה תרצה לעזוב וללכת אם הוא בכלל אם הוא גלגל ההצלה והמלאך המושיע שלה?

כן הדבר הזה כשמדובר במנהיג כת. (למרבה הצער יכולים מנהיגים רבים להידמות משהו לקהילות-כת) הם מתנהגים עם הקרבנות שלהם בדיוק כמו הבעל המתעלל עם אשתו. הם אנשים כריזמטיים ויכולים מצד אחד לגרום לאנשים להרגיש כאילו היה הוא האדם החשוב והנכבד ביותר בעולם, ולאחר מכן לגרום להם להרגיש מושפלים ומדוכאים כעפרא דארעא.

וודאי תשאלו: מהי איפוא העצה? מה עושים אם יש לנו מכר או קרוב משפחה שנתפס ברשת הזאת? האמת העצובה והכואבת היא, שאין הרבה מה לעשות. התקפה ישירה על אמונתו החדורה של מישהו, מביאה בדרך כלל לתוצאות ההפוכות בתכלית. כאשר המוח מרגיש איום הוא נעשה מהר מאד איתן ובטוח יותר בצדקת דרכיו. הוא עלול להקשיח יותר מאשר לפני כן.

פסיכולוגים גדולים מתמודדים כבר מאות שנים עם הבעיה הזו - הצלת אנשים מכיתות ודומיהם. אין תרופת-מרשם, גלולת קסם או מהלך ברור כיצד להתייחס לבעיה הזו ולפתור אותה. כל מקרה הינו פרשה בפני עצמה. לרוב נדרשת גישה שונה וחדשה לכל מקרה.

מה שכן נדרש זו סבלנות רבה. לאט לאט. כמה ששייך להקל ולהמעיט את הסיבות והמניעות שגורמות להם לחוש כבולים, ופשוט להכין את הקרקע ולהיות מוכנים לפתוח בפניהם את הדלת כדי שבבוא הזמן והם יהיו מוכנים רגשית - יוכלו לעשות "ויברח" ביתר קלות. נחוץ מאד לעמוד לצדם כחבר טוב העומד לעזר ואחיסמך בתמיכה מוראלית, שלא יחוש שהעולם יתהפך אם הם יעזבו. למרות שרמ"מ מכריח אותם שלא לקיים אתך כל קשר ושייכות, אל תיקח את זה באופן אישי. תוודא שמכרך יודע שאתה מוכן לקבל אותו אם וכאשר הוא יחליץ את עצמו מתוך הרשת.

צריך רק לדעת ולזכור, שללא הבדל מה שרק נעשה, תמיד יהיו אנשים שלהם לא שייך כלל לעזור, כי הם סבורים שאינם זקוקים לעזרה.

לסיים: למרות שאצל פסיכולוגים מקובל שלא לאבחן דמות ציבורית אלא אם הוא בא אליהם באופן פרטי, אך כאן מדובר בדברים פשוטים וידועים שכל אחד יכול לראות ולהבין עם אן מעט שכל בקדקודו. אנו תפילה שזה יעזור ליהודים (לפחות יהודי אחד) לראות את עצמם נחלצים ממצוקתם. בזכות זו יוציא השי"ת את כולנו מן המצר למרחב בב"א.